

BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHISINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUV

Turdieva Nigora Saidovna,

dotsent, Buxoro davlat pedagogika instituti, Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası

<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.04.2.095>

Annotatsiya. Umumta‘lim muassasalarida nafaqat nazariy bilimlar yig‘indisiga, balki yuqori kasbiy tajribaga ega bo‘lgan, o‘quv jarayonini tashkil etishda o‘z-o‘zini namoyon qilish, kreativ tashabbus va individual qobiliyatga ega bo‘lgan professional mutaxassis talab etiladi. Shu sababli bo‘lajak o‘qituvchilarni oliy o‘quv yurtlarida ta‘lim olish bosqichida tayyorlashda boshqa yondashuvlardan foydalanish zarurati tug‘iladi. Pedagogik faoliyat tajribasi, kasbiy muammoni hal etishga ijodiy yondashish, tashabbuskorlik kabi ko‘rsatkichlarni o‘quvchilarning o‘quv jarayonida passiv ishtirokida shakllantirish mumkin emas. Tajribani bevosita faoliyatning o‘zida, olingan nazariy bilim va shaxsiy ijodiy salohiyatdan foydalangan holda olish va o‘zlashtirish mumkin. Ikkinchidan, agar tajriba o‘quvchining motivatsiyasi va ongi bilan bog‘liq bo‘lsa samarali natija beradi. Tajribani shakllantirish jarayonini shaxs ongi va uni egallash motivi bilan bog‘lamasak, pedagogik faoliyat tajribasining rivojlanishi reproduktiv, taqlidga olib boruvchi rivojlanishning mexanik yo‘liga aylanadi. Shu maqsadda maqolada oliy ta‘lim muassasasida ta‘lim olish jarayonida pedagogik ta‘lim bakalavriatlarini tayyorlash jarayonini modernizatsiya qilish bo‘yicha aniq takliflar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: tajriba, talabalar, pedagogik ta‘lim bakalavrlari, bo‘lajak o‘qituvchini tayyorlash, pedagogik faoliyat tajribasi, bilish, motivatsiya, kasbiy faoliyat, o‘qituvchi, o‘quv jarayoni, ijodiy yondashuv, motivatsiya, madaniy amaliyot, tajribaning empirik xarakteri.

Jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy o‘zgarishlari sharoitida ta‘lim tizimini qayta tashkil etish amalga oshirilmoqda. Bu ta‘lim jarayonini takomillashtirish va uni o‘quvchi shaxsini rivojlantirish, o‘z-o‘zini takomillashtirish va o‘z-o‘zini rivojlantirishga yo‘naltirishga qaratilganligi bilan tahsinga loyiq. Shu munosabat bilan o‘qituvchi faoliyatiga qo‘yiladigan talablar va uning tayyorgarlik darajasi o‘zgarib bormoqda.

Bugungi kunda umumta‘lim tashkilotlari nafaqat nazariy bilimlarga, balki kreativ kasbiy tajribaga ega bo‘lgan, o‘z-o‘zini anglash, ijodiy tashabbus va o‘quv jarayonini tashkil etishda individual metodikani namoyish etishga imkon beradigan professional mutaxassis bo‘lishi lozim.

Talabalarning tajribasini ongli ravishda o‘zlashtirish uchun ularning shaxsiy tarkibiy qismlarini va bu tajriba shakllanadigan o‘quv jarayoni muhitini hisobga olish kerak. Pedagogik yo‘nalish bakalavriatlarida kasbiy tajribani rivojlantirish uchun qulay muhit - bu ularni tayyorlashda bilish jarayoni bilan birgalikda qurilishi kerak bo‘lgan shaxsga yo‘naltirilgan va tizimli-faollik yondashuviga asoslangan innovatsion texnologiyalardan foydalanishdir. Bu tajribani o‘zlashtirish - bu faoliyatda yangi bilim va o‘z imkoniyatlarini ochish ekanligi bilan izohlanadi. Ushbu nuqtai nazarni hisobga olgan holda, biz pedagogik yo‘nalishdagi talabalar uchun pedagogik faoliyat tajribasini ma‘lum bir ketma-ketlikda, talabaning tajriba orttirish istagiga qaratilgan motivatsion sohani shakllantirish bosqichidan boshlab, bosqich bilan yakunlashni taklif qilamiz. zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda kasbiy muammolarni hal qilishga ijodiy yondashish. Demak, oliy ta‘lim muassasalarining bo‘lajak o‘qituvchini tayyorlashdagi asosiy yo‘nalishlaridan biri – o‘quv jarayonini tizimli faoliyat yondashuvi va shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim asosida tashkil etish qobiliyati bilan bog‘liq kasbiy tajribani rivojlantirishdir.

Mahalliy pedagogikada “tajriba” tushunchasi “o‘qituvchining kasbiy mahoratining asosi sifatida kundalik o‘quv-tarbiyaviy ishlar jarayonida o‘zlashtirgan amaliy bilim, ko‘nikma, malakalar yig‘indisi”, deb ta‘riflanadi.

Agar “tajriba” tushunchasini talqin qilishda falsafiy manbalarga murojaat qilsak (D. Berkli, L. Feyerbax, I. Fixte, R. Dekart, G. Leybnits, I. Kant, G. Gegel, D. Yum, V. Solovyov, B. Spinoza, R. Dekart, D. Lokk, V. Vund, M. Troitskiy, Z. Freyd, K. Yung, D. Dyui, P. Yurkevich, V. Stern) kabi olimlar “tajriba nafaqat insonning tashqi tomondan oladigan hissiy taassurotlar majmui bilan belgilanadi, balki ongning elementi sifatida ham qabul qilinadi”, deb ta‘riflaydi.

M.N. Skatkin ta‘kidlaganidek, «keng ma‘noda tajriba o‘qitish va tarbiyalash amaliyoti sifatida tushuniladi». Ilmiy-tadqiqot ishlarida va o‘qitish jarayonida bu ikki tushunchaning aniqlanishi, bizningcha, o‘qituvchilik amaliyoti jarayonida o‘qituvchi faoliyatining birinchi tajribasini egallashi bilan bog‘liq. Va bu holda, tajriba va amaliyot bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisini tayyorlashning ajralmas qismidir.

Talabalarning oliy o‘quv yurtida o‘qish davomida tajribasini rivojlantirishning turli jihatlarini V.I. Bondarevskiy, I.Ya. Lerner, M.R. Lvov, M.N. Skatkina, V.A. Slastenina, S.I. Arxangelskiy, V.V. Belich, G.A. Zasobina, V.A. Kan-Kalika, N.V. Kuzmina, M.K. Lisitsyna, A.N. Orlova, L.I. Ruvinskiy, V.D. Shadrikova, A.I.

Shcherbakova, D.Yu. Anufrieva kabilar o'z tadqiqotlarida ko'rib chiqqan.

Agar tajribani shakllantirish jarayoni shaxsning ongi va uning hissiy idroki bilan bog'liq bo'lmasa, unda bu holda tajriba mexanik egallash yo'liga ega bo'lishi va taqlid va takror ishlab chiqarish shaklida namoyon bo'lishi mumkin.

K. D. Ushinskiy asarlarida nazariy bilim va amaliy faoliyatni integratsiyalashgan holda pedagogik tajribani shakllantirishga e'tibor beriladi. "Pedagogik faktlar o'qituvchi ongida taassurot qoldirishi, unda o'ziga xos xususiyatlariga ko'ra tasniflanishi, umumlashtirilishi, fikrga aylanishi kerak va bu fikr fakt emas, balki o'qituvchining ta'lim faoliyati qoidasiga aylanadi" [4, b. 15].

Biroq, o'quvchilarning o'quv jarayonidagi passiv ishtirokida o'qituvchilik tajribasi, kasbiy muammoni hal qilishga ijodiy yondashish, tashabbuskorlik kabi ko'rsatkichlarni shakllantirish mumkin emas. Tajriba to'g'ridan-to'g'ri faoliyatning o'zida nazariy bilimlardan foydalangan holda va hissiy idrok va xabardorlikka asoslangan holda olinishi mumkin.

P.F.Lesgaft o'z asarlarida ta'kidlaganidek, agar kishi o'zini boshqalarning harakatlarini takrorlash yoki taqlid qilish bilan cheklasa, unda shaxsiy tushuncha, onglilik va mustaqillik shakllanmaydi. «Tayyor xulosalar yoki ishlar ko'rinishida boshqalarning tajribasi bilan tanishish ularni olish yoki olishning alohida daqiqalari yoki usullari haqida bilim olishga imkon bermaydi va shuning uchun ularni o'zgartirish imkoniyati bo'lmaydi, bo'lmaydi. tashabbuskorlik, mustaqil va mantiqiy izchil faoliyat. Mantiqiy ketma-ketlikda bog'lanmagan barcha xulosalar va qoidalarni mustaqil ravishda qo'llash yoki o'zgartirish mumkin emas, xuddi ishning elementar texnikasi o'zlashtirilmagan bo'lsa, individual texnikasi notanish bo'lgan biron bir ishni bajarish mumkin emas.

Shu sababli, bir-biri bilan izchil bog'liq bo'lmagan xulosalar yoki individual usullarni qanchalik ko'p o'zlashtirgan bo'lsa, shunchalik kamroq kuzatish va tajriba, har qanday masalada o'z tashabbusi va izchil xatti-harakatlarini kutish mumkin emas. Kuzatish va tajribasiz faqat boshqalarning talablarini bajarish mumkin" [5, 371-bet].

L.M.Mitina [6] kasbiy rivojlanish shaxsiy rivojlanishdan ajralmas deb hisoblaydi. Ikkalasining asosi - bu o'z-o'zini rivojlantirish tamoyili, bu shaxsning o'z hayotiy faoliyatini amaliy o'zgartirish sub'ektiga aylantirish qobiliyatini belgilaydi. Shaxsning shaxsiy va kasbiy o'sish istiqbollari bilishi uni doimiy tajriba, ijodiy izlanish va tashabbus ko'rsatishga undaydi.

Yuqorida aytilganlardan shuni ta'kidlash kerakki, agar o'qituvchining kasbiy fazilatlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari va uning pedagogik tajribasini shakllantirish bosqichlari katta darajada o'rganilgan bo'lsa, unda o'qituvchining kasbiy fazilatlarini shakllantirish metodologiyasiga innovatsion kontseptual yondashuvlar ishlab chiqiladi. Talabalarning oliy ta'lim muassasasida ta'lim olish jarayonida o'z-o'zini anglash va o'z-o'zini rivojlantirish, o'z-o'zini takomillashtirish tamoyillarini hisobga olgan holda pedagogik faoliyat tajribasi dolzarb masala hisoblanadi.

Shu munosabat bilan bir qator qarama-qarshiliklar qayd etiladi:

- bo'lg'usi boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetensiyalari darajasiga jamiyatning ortib borayotgan talablari va ta'lim tizimini qayta tashkil etish doirasida o'qituvchini tayyorlashga imkon bermaydigan universitetda mavjud bo'lgan uni tayyorlashning an'anaviy modelini takomillashtirish;

- maktablarda o'qitish tajribasidan foydalangan holda shaxsga yo'naltirilgan rivojlanish paradigmasida ishlay oladigan o'qituvchilarga bo'lgan talab va ushbu darajadagi o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi tizimining metodikasining ilmiy ishlanmasining samaradorligini oshirish;

- bo'lajak o'qituvchini tayyorlashda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvga asoslangan zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish talabi va ularning yetarli darajada rivojlanmaganligi va auditoriya mashg'ulotlari jarayonida joriy etish darajasini ko'tarish;

- kasbiy kompetensiyalarning tarkibiy qismlaridan biri sifatida universitetda o'qish bosqichida talabalarning pedagogik tajribasini rivojlantirish zarurati va bu sharoitlarda tajribani rivojlantirish metodologiyasini yetarli darajada o'zlashtirishlariga erishish muhim.

Pedagogika fani mavjud qarama-qarshiliklarni hal qilishning muayyan yondashuvlarini taqdim etadi. Shunday qilib, ta'limda shaxsiy tajribadan foydalanish g'oyalari D. Dyui, L. S. Vygotskiy, V.V. Kraevskiy, K.K. Platonova, S.L. Rubinshteyn va boshqalar bo'lajak o'qituvchilarning tajriba to'plash xususiyatlari oliy kasbiy maktablar pedagogikasida ko'rib chiqiladi (A.G. Gogoberidze). O'z-o'zini tahlil qilishni rivojlantirish tajribasi tahlil qilindi (V.A. Derkunskeya). Tajribalarning namoyon bo'lish darajasi va bo'lajak o'qituvchining kasbiy faoliyatga (D.Yu.Anufrieva) munosabatining o'ziga xos xususiyatlariga qarab o'qituvchining shaxsiy tajribasining rivojlanish darajalari o'rganildi. Biroq, bu tadqiqotlarda o'quvchilarni sinfda o'qitishda tajribani uni egallashga bo'lgan shaxsiy motivatsiyasini rivojlantirish asosida shakllantirish metodologiyasi maxsus o'rganilmagan.

Tajriba ongingning elementi [3] ekanligidan kelib chiqib, uning mohiyatini bilish jarayoni bilan bog'lab

o'rganishni zarur deb hisoblaymiz. Olamning hissiy (sezgi, idrok, tasavvur) va ratsional aks ettirishning (tushunchalarda, hukmlarda, xulosalarda) dialektik birligini ifodalovchi bilish jarayonining tuzilishini ularning dialektik munosabati va shartliligida amaliyot, bosqichlar bilan birlashtirish lozim.

Pedagogik tajribani empirik va hissiy jarayon bilan uyg'unlikda namoyon bo'lishi bilan bog'liq bo'lgan pedagogik tajribani shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, talabalarda kasbiy tajribani o'zlashtirishda motivatsiyani rivojlantirishga turtki beradigan shart-sharoitlarga e'tibor qaratish lozim. Shu bilan birga, motivatsiya ijobiy o'qituvchilik tajribasiga ega bo'lish uchun xabardorlik va shaxsiy xohishdan kelib chiqishi kerak.

Anufrievaning ta'kidlashicha, «tajriba qo'yib bo'lmaydi, u qat'iy individualdir, erkinlik, ijodkorlik belgisi bilan ta'minlangan va o'z-o'zidan shakllanmaydi, chunki u tabiatan ikki tomonlama va shaxsning individuallashuvi va ijtimoiylashuvi chorrahasida mavjud».

Talabalarni sinfda o'qitish jarayonida pedagogik tajribani shakllantirishda muhim nuqta - bu tajribani o'rnatish va unga taqlid qilish bugungi kun va zamon talabiga mos emas.

Oliy maktab o'qituvchilari pedagogik ta'lim bakalavriatlarining tajriba orttirish zarurligiga ta'sir qila olmaydi, lekin uni egallash motivatsiyasining shakllanishiga ta'sir qilishi mumkin.

Motiv (lotincha moveo - «harakat qilaman») psixologiyada inson xatti-harakatlarini boshqaradigan, uning yo'nalishini, tashkiliyligini, faolligini, barqarorligini belgilaydigan fiziologik va psixologik tabiatning dinamik jarayoni sifatida qaraladi. Motiv faoliyat yo'nalishini belgilaydi. Faoliyat tajribani rivojlantirishga yordam beradi. Lekin bunda faoliyat shunchaki faoliyat emas, balki ongli va doimo tahlil qilinadigan bo'lishi kerak.

Demak, oliy o'quv yurtida bo'lajak o'qituvchilarning tayyorgarlik darajasini oshirish nafaqat o'quv fanlarini o'rganish soatlari va ularning hajmini ko'paytirishga, balki o'quv jarayonida sinfda va sinfdan tashqari mashg'ulotlar jarayonida kasbiy tajribaga ega bo'lish motivatsiyasini rivojlantirish uchun sharoit yaratishga ham bog'liq.

Talabalarning tajribaga ega bo'lish motivatsiyasini rivojlantirish uchun sharoit yaratish jarayoni, bilish jarayoni kabi, hissiy idrok etishdan boshlanishi kerak. Sensor idrok tashqi omillarning ta'siri bilan bevosita bog'liq bo'lishi kerak. Va agar biz o'qitishda tajriba orttirish maqsadi haqida gapiradigan bo'lsak, bu erda tashqi omil tafakkur va hissiy idrok, o'quv jarayonini tashkil etish bo'yicha mahorat darsi (standart), innovatsion o'qituvchining faoliyati, ya'ni ta'sir etuvchi omil bo'lishi mumkin.

Bunday ko'nikmalarni egallash istagi maqsadlarning shakllanishiga ta'sir qiladi. Maqsad o'quvchida maqsad qo'yishni rivojlantirishga yordam beradi, bu uning shaxsiy kasbiy fazilatlarini o'zgartirishga ta'sir qiladi. Shuni ta'kidlash kerakki, faoliyat mazmuni bevosita o'zaro bog'liq bo'lgan maqsad va ehtiyojga bog'liq. Maqsad - bu ma'lum harakatlarni bajarish jarayonida erishish kerak bo'lgan istalgan natijaning tasviri.

Bundan tashqari, maqsadni belgilash faoliyatning namoyon bo'lishini rag'batlantiradi. Darsga tayyorgarlik ko'rayotganda o'quvchi uning mazmuni va uslubiy komponenti hamda darsda qo'llaniladigan metodlar, vositalar va o'qitish texnologiyalari haqida fikr yuritadi.

Dars yoki uning simulyatsiyasi talaba tomonidan amalga oshirilgandan so'ng, o'z kasbiy faoliyatini tahlil qilish bilan bog'liq fikrlash bosqichi zarur. Refleksiya o'quv faoliyatidagi muvaffaqiyatsizlik va muvaffaqiyatlarning sabablarini ob'ektiv baholashga imkon beradi va faoliyatning xabardorligiga, tajribani rivojlantirishga va uni yanada takomillashtirishga ta'sir qiladi.

Tajribani o'zlashtirish natijasi kasbiy muammolarni hal qilishda ijodiy yondashuv, ta'limni tashkil etishda individual uslubning namoyon bo'lishi bilan bog'liq jarayon.

Shunday qilib, kasbiy tajribani rivojlantirish jarayoni o'zaro bog'liq jarayon bo'lib, uni quyidagi diagramma bilan ifodalash mumkin:

Sensor idrok ^ ehtiyoj ^ motiv ^ maqsad ^ maqsadni belgilash ^ faoliyatga ehtiyoj ^ faoliyat ^ faoliyat tahlili ^ faoliyatni anglash ^ tajribani rivojlantirish ^ - kasbiy muammolarni hal qilishga ijodiy yondashish.

Tajribaning muvaffaqiyati, agar faoliyatni tizimli tahlil qilish kelajakdagi kasbni egallash darajasini aks ettirish bilan birgalikda amalga oshirilsa erishiladi. Tajribaning o'z-o'zidan rivojlanishi jarayoni samarali bo'lolmaydi va reproduktiv moment bosqichida qoladi.

Fikrlash bosqichi o'z imkoniyatlarini mustaqil ravishda baholash va kasbiy faoliyatni yuqori darajada egallash uchun nimani o'zlashtirish, nimani o'rganish, nimani o'zgartirish yoki qayta qurish kerakligini aniqlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Bu tajribaning empirik tabiati. A.V. Xutorskoy bu borada shunday ta'kidladi: «Tajribani ta'riflab bo'lmaydi, bu oxir-oqibat o'z faoliyati natijalariga ega bo'lganlar tomonidan amalga oshiriladigan voqelikning empirik bilimidir». O'z faoliyatidan muntazam ravishda hissiy taassurotlarni olish va o'z amaliyotini tahlil qilish orqali talaba nafaqat tajribaga erishish, balki pedagogik mahorat cho'qqilariga ko'tarilish imkoniyatiga ega.

B.Z.Vulfov pedagogik aks ettirish boshqa kasbiy aks ettirishdan pedagogik ishning xususiyatlari va shaxsiy pedagogik tajribasi bilan farq qiladi, deb hisoblaydi. Pedagogik aks ettirish natijasi o'qituvchining o'z faoliyati to'g'risida fikr yuritish jarayonida to'plagan pedagogik tajribasidir [1].

M. M. Rubinshteynning fikricha, universitet «o'z kuchi bilan bilim olish qobiliyatiga asos yaratishi va rag'batlantirishi kerak ... fanning ma'nosi mexanik tarjimada emas, balki uni hayotga tatbiq etish va o'zi xulosalar chiqarish qobiliyatida» [2].

Shu sababli, bo'lajak o'qituvchini tayyorlash uchun o'quv jarayonini takomillashtirish zarurati tug'iladi. Jumladan, ma'ruzalar davomida muammoli, dialogik, paradoksal o'qitish usullariga va shaxsiylashtirilgan taqdimotga ustunlik berish kerak [3].

Agar ma'ruza davomida asosiy e'tibor faqat taqdim etilayotgan materialning mohiyatiga emas, balki talabalarning o'quv faoliyatini faollashtirish darajasiga qaratilsa, ma'ruza mazmunini o'zlashtirish jarayoni ham, interfaol ta'lim texnikasini ham o'zlashtirish. bakalavrlar tomonidan samarali bo'ladi. Ma'ruza mashg'ulotining tashkiliy komponenti talabalarning motivatsion sohasini rivojlantirishning elementi bo'lishi mumkin, ularni mustaqil o'quv faoliyati bilan shug'ullanishga undaydi. Talabalarni sinfda o'qitish jarayonida o'qitishning innovatsion usullaridan mohirona va uslubiy jihatdan malakali foydalanish o'qituvchilik faoliyatiga qiziqish va kasbiy tajribaga ega bo'lish motivatsiyasining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin [4].

Ta'lim sohasida bo'lajak mutaxassislarni tayyorlash metodikasini takomillashtirish va ularning kasbiy tajribaga ega bo'lish muammosini hal etish evristik izlanish holatlarini yaratishda, auditoriya mashg'ulotlarida polilogli muloqotni tashkil etishda ko'rinadi [5].

Nazariy mashg'ulotlar davomida talabalarning samarali va mustaqil ishini tashkil etish muloqotda qatnashish va o'tkazish, o'ylangan va asosli javob berish, muhokama qilish, mulohaza yuritish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi, buning asosida tushunish va onglilikni rivojlantiradi, xulosalar chiqarishga olib keladi. Mustaqil modellashtirish yoki darsni amaliyotda o'tkazish bosqichida o'quv jarayonini tashkil etish mahorati mustahkamlanadi.

Mustaqil o'qitish faoliyatining boshida o'quvchilar o'zlari ko'rgan shakl va usullarni ko'chirib olishlari, o'qituvchi yoki o'qituvchining harakatiga taqlid qilishlari mumkin. Natijada, mustaqil harakatlar bosqichma-bosqich kengayib boradi, ta'lim jarayonini tashkil etishga o'ziga xos yondashuvlar shakllanadi. Ushbu bosqichda bakalavrlar pedagogik vaziyatlarda o'zlarining shaxsiy psixologik ko'rinishlaridan xabardor bo'ladilar. Harakatlarning motivlari ro'yobga chiqadi, mulohaza yuritish, mulohaza yuritish, anglash o'z o'rnini topadi.

Madaniy amaliyot tajribani o'zlashtirishda shaxsiy omillarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Madaniy amaliyot deganda insonning o'zini o'zi tashkil etishi - sharoit yaratish va o'z rivojlanishini tashkil etishga qaratilgan maqsadni belgilash faoliyati tushuniladi.

O'z-o'zini tashkil etishning madaniy amaliyoti ob'ektiv voqelikni rivojlantirish, tushunish va individual o'zgaruvchan o'zgartirishdan iborat. Bizning holatda - professional, ya'ni ta'lim muhiti. Bunday amaliyot talabalar o'rtasida yangi g'oyalar va faoliyatni mustaqil, faol, ko'p qirrali sinovdan o'tkazish bilan bog'liq.

Madaniy amaliyotlar insonda erta yoshda boshqalar bilan hissiy jihatdan qulay munosabatda bo'lganda shakllana boshlaydi, so'ngra mustaqil faoliyat jarayonida asta-sekin boyib boradi va takomillashadi. Pedagogik yo'nalish bakalavrlari o'rtasida kasbiy tajribani rivojlantirish uchun qulay muhit - bu ularni tayyorlashda bilish jarayoni bilan uyg'unlikda qurilishi kerak bo'lgan shaxsga yo'naltirilgan va tizimli faoliyat yondashuviga asoslangan innovatsion texnologiyalardan foydalanish.

Shunday qilib, ta'lim sohasida yanada yuqori malakali mutaxassis tayyorlash uchun pedagogik tajribani shakllantirish metodologiyasiga va hatto oliy o'quv yurtlarida talabalarni tayyorlash bosqichida ham kasbiy tajribani rivojlantirishda qo'llaniladigan innovatsion yondashuvlarga alohida e'tibor qaratish lozim. ta'lim muassasasi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Pedagogik ensiklopedik lug'at / Asosiy. ed.B. M.Bim-Bad. - M.: «Katta rus entsiklopediyasi» ilmiy nashriyoti, 2002. - 528 b.
2. Pedagogika. Buyuk zamonaviy ensiklopediya / Comp. E. S. Rapatsevich. - Mi. : «Zamonaviy so'z», 2005. - 720 b.
3. Skatkin M. N. Ilg'or tajribani o'rganish, umumlashtirish va ulardan foydalanish to'g'risida // Xalq ta'limi - 1981. - No 9. - B. 24-29.
4. Ushinskiy, K. D. Pedagogik adabiyotning afzalliklari haqida; 4 kitobdan tanlangan asarlar. / K. D. Ushinskiy; komp. Art. taxminan. va sharh. E. D. Dneprova. - M.: Bustard, 2005 yil.
5. Lesgaft, 77. F. Tanlangan pedagogik ishlar / Komp. I. N. Resheten.-M. : Pedagogika, 1988.-400 b.
6. Mitina, L. M. O'qituvchining hissiy moslashuvchanligi: psixologik mazmun, diagnostika, tuzatish: o'quv qo'llanma / L. M. Mitina, E. S. Asmokovets. - M. : Moskva. psixo. ijtimoiy inst., 2001. - 191 b.